

SÖZ KÜTÜPHANECİNİN!

OKUL KÜTÜPHANELERİNDE DİL

Okul kütüphaneleri öğrencilerin çok yönlü fikri kabiliyetlerini geliştirmek amacı ile kurulmuştur.

Her geçen yıl biraz daha modernleştirilerek dekor, sükûn ve iarede azami kolaylık sağlanırken bu kuruluşların git-tikçe amacından saptığı görülmektedir. Şehir dışındaki okullarda öğrencilerin en çok ilgi göstereceği yerin kütüphane olması gerekirken bu kuruluşa ilginin azaldığı bir vakıadır.

En çok kültüre ihtiyaç duyulan bu çağda kültürsüz birkaç kuşağın yetişmesinin o milletin geleceği için iyi olmaya-cağı kanısındayız. Hele kültürsüz yetişen kuşağın çoğunluğunu öğretmenler teşkil ederse, yaratacakları yeni neslin şeklini düşünmek dahi acıdır.

Köyden getirdiğimiz çocuklara altı yıl ders kitabı ezberleterek tekrar köye iade etmek amaca uygun düşmese gerekir. Kültür ürünü ile yeteri kadar beslenmeyen bir öğretmen ders kitabından aldığı bilgi ile aydın kişi vasfını kazanı-yorsa ve o bilgiler ile köyü aydınlataca-ğına inanıyorsa, yanıldığını köyde geçirdiği birkaç ay zarfında anlayacaktır. Şöyleki: köylü vatandaş radyo dinliyor, an-layamadığı ve kafasına takılan örneğin: faşizmi, kapitalizmi, sosyalizmi v.s. an-lamak için öğretmene soruyor. Sosyal si-gortayı, insan haklarını, doğa'yı soruyor. Ders kitaplarında bunların ve buna ben-zerlerinin çoğu olmadığı, okuldaki kuru-luştan ise yeteri kadar genel kültür al-madığı için öğretmenin bunlara verdiği cevaplar tatminkâr olamıyor. Bu du-

rumda köylünün nazarında öğretmen ca-hil oluyor; öğretmen ise mahcup. Öğren-ci iken kütüphaneye gösterdiği ilgisizli-ğin acısını içinde duya duya toplumdan kaçır duruma düşüyor.

Bir öğretmeni, sınıfa girip (Oku, Oku, Yaz) demekle vazifesini yapmış say-mak biraz saf dillik olur. XX. asırda il-kel bir yaşantı sürdüren Anadolu köylü-süne ışık verecek, kalkınmada ilk hızı verecek akünün öğretmen olması tabii değil mi? Gerçek kalkınma alt yapıdan başladığına göre temelın harcını koymak yine öğretmene düşmektedir. Her şeyi devletten bekleyen uyuşuk zihniyetin ye-rine akıl ve mantık yoluyla dayanışmayı sağlayarak elde edilen güçle kalkınma se-viyesine bir adım daha yaklaşılmış olur. Bütün batıl inançları yok edip köylüğü mistisizmden şahsiyete götürmek, millî tesanüdü güçlendirmek öğretmenin vazi-felerindedir. Müzminleşen kan davası-nı yok etmek, küçük el sanatlarını teşvik edip onları değerlendirmek, kooperatifleş-meyi sağlamak, bozlaşan toprakları ağaç-landırmaya teşvik, aküsünü kültür ürünü ile dolduran öğretmenin yapacağı işler-dir. Türk köylüsünün beklediği ışık ta budur.

Asırların ihmaline uğramış olan Türk köylüsünün alın yazısı geri kalmışlık de-ğildir. Uyutulmanın uyuşturulmanın bir silkinışte atılabilecek damgasıdır. Bu ham-leyi yaptırarak kıvılcım kültürle dolan aküden çıkaracaktır. Bu akü de neden öğ-retmen olmasın? O zaman Tanrı yere in-diğinde böylesi öğretmeni seçecektir. «Yarım hoca dinden eder» atasözünün

anlamı ile bakarsak kültürden uzaklaşan öğretmen kalkınmanın yerinde sayışına, köylünün kaderi ile başbaşa bırakılmasına seyirci olmaktan ileri gidemeyecektir. Bu durumda vebalin çoğu da onun eline mermisiz silâh verenlerindir. Savaş için yarım teçhizat yeterli olamaz.

Görerek duyarak içinde yaşadığımız uzun yılların tecrübesine dayanarak, araştırmalarımızın neticesinde hasıl olan görüşümüzü doğrulayan bir husus ta (FREY RAPORU) dur. 12/Kasım/1969 tarihli bir gazetenin fıkra sütunu ile yansıtılan raporda «dünyada olup bitenleri en iyi bilen kimdir?» sorusuna köylünün % 19 u «öğretmandir» derken % 29 u «muhtardır» diye cevap vermektedir deniyor. Sayın fıkra yazarı ise objektif olmayan kişisel bir teşhis koyarak öğretmenin ikinci plana düşmesini siyasi nedenlere bağlamaktadır. Bu yargıya varması yazarın meseleye uzak bir açıdan bakmasından ileri gelmektedir. Daha yakından bakıldığında öğretmenin kültürü ile kendini köye kabul ettiremediği ve kültürden yeteri kadar nasibini alamadığı için ikinci plana düştüğü gerçeği görülecektir.

Yatırımlar kalkınmak için yapıldığına göre milyonların bağlandığı kuruluşları bilimsel yoldan amaca yönelterek alt yapının mimarını arzu edilen vasıfta yetiştirmesek, köye gitmeyen mühendis mi, doktor mu, hakim mi, hangi aydın kalkınma ışığını yakacak? Yalnız okuma yazma öğreten öğretmen mi, ilk okulu kifayetsiz bitirip karasabanın peşine takılan köy çocuğu, köy genci mi alt yapının kalkınmasını sağlayacak? Hayvanı ile aynı çatı altında yaşayan köylüyü yol ve su götürmekle kalkınmış saymak samimi olmadığımızı gösterir. Kalkınmayı hızlandırmak istiyorsak öğretmeni her yönü ile yeterli, milliyetçi ve savaşçı olarak yetiştirmek zorundayız. İşte o zaman mağara devrinden insanca yaşama düzeyine çıkmış olacaktır.

Bu endişe ile okul kütüphanelerinin amacından sapış nedenlerine eğildiğimizde gerçekleri bütün açıklığı ile görmek mümkündür. Görüşümüzü üç yıllık istatistiklerle açıklarken yaptığımız anketle kütüphaneye olan ilginin azalmasına tesir eden nedenlerden önde gelen iki şık'ı belirtmeye çalışacağız.

DİL: Kuşaklar arasında bariz bir dil farkı olduğu bir gerçektir. Bu farklılık günümüzde daha çok belirginleşmiştir. Eğitim çağında olan genç kuşak dilde özleşmeye, sadeleşmeye yönelmiş bulunmaktadır. Bu akımın içindeki kuşağın dili ile yaşlı ve orta kuşağın arapça, farsça ve uygurca ile çağatay kırması olan osmanlıca karışımı dili arasındaki mesafe ölçü kabul etmeyecek kadar açılmıştır. Okul kütüphanelerindeki kitaplar yaşlı ve orta kuşağın dilini yansıttığı için bu aynada kendini göremeyen genç kuşak, yabancı zannettiği alemin bunalımına girmekten fayda temin edemeyeceği kanısındadır.

Öğrencinin sınıf veya sınıf dışında kullandığı dil örneğin, sorun, koşul, olanak, evren gibi sözcüklerdir. Dilde maharekine oturmuş bunun gibi birçok sözcük henüz kütüphane kitaplarına girmemiştir. Kütüphane kitapları ise, örneğin: Avamir, ayine, belagat, beşeriyet, tenakuz, zevahir dilini muhafaza ederken öğrencinin türkçe ve dil bilgisi kitabında eğitildiği dil ise örneğin: düşün, ezgi, sezgi, olgu, örgüt, yapıt, v.b. dir. Bizde dil yönünden sadeleşme o kadar hızlı yol almıştır ki değil birkaç kuşak, bugünkü kuşak kendinden bir önceki kuşağın diline yabancı kalmıştır.

Okul kütüphanelerindeki kitaplar ise o kuruluşla beraber vücuda getirilmiş, yu-karda örnekler verdiğimiz yaşlı ve orta kuşağın eserleridir. Yani bugünkü okul kütüphanelerindeki eserlerin % 95'i dil akımından önceki dildedir. Bu durumda öğrencinin kendinden önceki kuşağın dili-

ni anlayabilmesi için, yeni dil akımına göre hazırlanmış bir sözlükle kütüphaneye gelmesi gerekiyor. Öğrenci henüz böyle bir imkâna sahip değildir. Bu kolaylığın sağlandığını kabul etsek bile, bilmece çözer gibi sözlükle kitap okumaya ne öğrencinin zamanı vardır, ne de bu külfete katlanacak kadar okuma zevki almıştır.

Bir bakıma öğrencilerin kütüphaneden uzaklaşmasından dolayı tarizde bulunmaya hakkımız olmadığına inanmaktayım. Satmak istediğimiz kıymetli bir mücevheri kasaya koyup kitlersek alıcının gözünden saklamış oluruz. Hiçbir alıcı da aradığı mücevherin o kasada bulunacağını tahmin edemez. Vitrinde teşhir edildiği zaman alıcı bulur. İşte bizim okul kütüphanelerindeki mücevher kadar kıymetli kitaplarımız dil tezadı dolayısıyla ışığını kapakları arasına gömerek raflarda kaderini beklemektedir. Dilde tezat teşkil eden durumu değiştirmek kütüphaneleri bugünkü dile göre kurmak imkân dahilinde değildir. Yalnız zaman geçmeden, yeni kuşağı tamamen kitaptan soğutmadan tedbir alınabilir. Şöyle ki: Eski baskı kitapların, dil akımına uygun yeni baskılarını peyderpey yapmak. Resmî ve özel basımevleri ile Türk Dil Kurumunun işbirliği sağlanarak basılacak her kitabı yetkili bir dil kurulunun incelemesine tabi tutmak. Bakanlığın okullar için satınalacağı kitaplarda dil uygunluğunu dikkate alması. Bu ön tedbir kanaatimizce kuşaklar arasındaki dil farkını asgariye indirecektir. Genç kuşak kültürden nasibini alırken, kütüphaneler de kitap deposu olmaktan kurtulup amacına yönelmiş olacaktır.

Kültür yönünden yeteneğini kazanamayan kimselere ruh mimarı diploması vermekle dâvanın hal olunabileceği sanılıyorsa, bilinsin ki bu bir hayaldir.

Dil konusuna kısaca değindikten sonra ikinci şık'ı belirtmek için yaptığı-

mız bir anketin neticesini aşağıda gösterelim.

Anketin yapıldığı yer : Pamukpınar İlköğretmen Okulu

İştirak eden öğrenci sayısı : 700

Soru : Üç yıldanberi yaptığımız istatistikler öğrencilerin kütüphaneye olan ilgisinin azaldığını göstermiştir. Sizce sebep nelerdir?

Cevap : 328 öğrenci dilin ağır oluşu

276 öğrenci Türk yazarlarının eserlerinin azlığı

96 öğrenci diğer nedenler.

Elde ettiğimiz neticelere göre ilginç azalmasında öğrencilerin haklı olduğu hususları kabul etmek haksızlık olur. Araştırmamız mevzii ve bölgesel de olsa, arzu ve görüşleri tüm Anadolu çocuklarınınkini yansıtmaktadır. Kalkınmış bölgelere nazaran daha az eğitim olanaklarına sahip olan doğu ve orta Anadolu çocuğu göz eğitimi, kulak eğitimi noksanlarını giderecek bir ortamda gelişemiyor. Kalkınmış bölgelerin olumlu sosyal etkilerinden istifade edemiyor.

İlk öğrenimini köyde tamamlayan öğrenci henüz köy havası taşıyan şehir ve kasabaların dışındaki kuruluşlarda mesleki eğitimlerini tamamlamaktadır. Kitapsız köyden gelen çocuk, ilk defa kitap ve kütüphane ile bu kuruluşta karşılaşılıyor. Kendi imkânları derecesinde dekore ettiği pırıl pırıl okuma salonu, bahar çiçekleri gibi rengarenk ciltlenmiş kitaplar! Öğrenci koşuyor, kucaklamak, tümünü birden okumak istiyor; açıyor kitabı, bakıyor, PLAUTUS! Bırakıyor, başka birine bakıyor: TERENTIUS; bakıyor: W. SHAKESPEARE, bakıyor: THEOKRITOS, bakıyor, bakıyor: BALZAC, E. Zola, Tolstoy, Dostoyevski...

Bu güzel peyzajda kendini bulamayan öğrenci, seyretme zevkinden başka birşey alamadan bırakıp gidiyor. Gider-

ken de kendine soruyor : «Burada ben niçin yokum? Kendimi tanımak istiyorum. Bizim köyü tanımak, ateşten gömlek giyen milletimi, kolsuz kahramanları tanımak istiyorum, kahramanlar geçerken göğüslerim kabarsın istiyorum, kasabamdaki sinekli bakalları bilmek çalı kuşlarının ötüşünü duymak, devrini idrak eden araba sevdalarının taksiiye dönüşümünü görmek istiyorum.»

Ben ise Anadolunun steplerinden boş bir kafa ile koparken gelin başı süsler gibi bilinçli dönüşümde seni bezemeye söz verdim. Fakat kendimi sende bulamıyorum. Sesin gelmiyor bana. Biliyorum derdim pek çok; ne yazıkki benim dilimle söylemiyorsun (bana seni gerek seni). Sende kendimi bulmak, görmek, tanımak istiyorum.»

Bu isteği karşılayacak güçte olmayan kütüphane her geçen yıl gücünden bir hayli kayıp vermektedir. Kuruluşunda mevcut olan Türk roman ve hikâyelerini bugün kütüphanelerde bulmak mümkün değildir. Çok okunan bu kitapların yıpranma nedeni ile demirbaştan düşümü yapılmış, yerlerine yenisi konamamıştır. Konuya eğilen bazı idareciler kütüphanenin sembolik bütçesi ile çaba göstermişlerse de, bu çaba talebin fazlalığı karşısında erimştir. Bakanlığın cılız beslediği kütüphanelere yılda gönderdiği kitapların yarısının cilt masrafını karşılamayan bütçe ile bu sorunun çözümlenemeyeceği aşıkardır. Kütüphaneyi oluşturan temel unsurlardan biri de bütçedir. Onun kifayetsiz oluşu oluşumu tümlemez. Bir uzvundan mahrum insan gibidir; vermek ister, eli yok.

Bu durumda kütüphanelerin kendi bütçesi ile istekler karşılanamadığına göre sorunların hallinde en büyük görev Bakanlığa düşmektedir. Okunmadığı hal-

de İngiliz, Fransız, Alman, Yunan, klasiklerinin her türlü baskısı fazla sayıda okullara gönderilmektedir. Öğrencinin aradığı Türk roman ve hikâyeleri ise her nedense unutulmaktadır. Klasikler elbette kıymetli kitaplardır; yalnız, henüz okuma zevkini almaya başlayan öğrencilerin çoğunluğunu köy çocukları teşkil etmektedir. Kitabı burada tanyor. Kendi ismine benzer isimler arıyor. Kendini tanıdıktan sonra Almanya'yı, Fransa'yı, tanıyıp mukayese edebilme bilincine ermek istiyor. İsteklerini kendi kütüphanesinde bulamayınca, maddi imkâna sahip olanlar bunları piyasadan temin ederek ihtiyaçlarını tatmin yoluna gidiyorlar. O zaman siyasi eylem sahibi kimselerin ağına düşerek, yaygın hale gelen MAO kültürünü genç dimağlarına damla damla akıtma durumunda kalıyorlar.

Sonuç olarak : Milli varlığımıza zararı olacak her türlü akımdan genç kuşağı çekmek istiyorsak, kalkınmaya hız verecek vasıf ve yetenekte ruh mimarı yetiştirmek zarureti varsa, yetersiz olan okul kütüphanelerine arzumuz yönünde şahsiyet kazandırmak zorundayız. Yeni kuşağın anlayacağı dilde Türk romanı, Türk hikâyesi, Türk şiiri ve Türk piyesi ile önce okuma zevkini verelim. Türkiye'yi, Türkiye'nin sorunlarını tanıtalım. Mezar taşları ile iftihar ederken, çağ dışında kalmıyalım. Çocuk kendini tanıdıktan sonra, arzu ve idaresi ile diğerlerine yönelecek, önce okudukları ile tatmin olmadığını söyleyecektir. Ne var ki biz «Basitten zora» kaidesine ters düşeni tatbik etmekle öğrencilerin kütüphaneden uzaklaşmasını teşvik etmiş oluyoruz. Teşhis bizden tedavisi ilgililerden.

BEDRETTİN ILICA

Pamukpınar İlköğretmen Okulu

Kütüphane Memuru

Yıldızeli - Sivas